

Dodržování základních principů výkonu sociálně-právní ochrany

Sociálně – právní ochrana dítěte představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním. **Ochrana dítěte, která je širším pojmem než sociálně-právní ochrana, tak zahrnuje ochranu rozsáhlého souboru práv a oprávněných zájmů dítěte, a je upravena v různých právních odvětvích a v právních předpisech různé právní síly.**

Deklarace práv dítěte a Úmluva o právech dítěte přijatá považují rodinu za základní jednotku společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí, která musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla plnit svou úlohu. Dítě ve smyslu těchto mezinárodních dokumentů potřebuje pro svou tělesnou a duševní nezralost zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu.

Listina základních práv a svobod věnuje pozornost dětem a rodině v článku 32 tak, že dává rodičovství a rodinu pod ochranu zákona a dětem a mladistvým zaručuje zvláštní ochranu. Zákony respektují jeden ze základních principů fungování rodiny, a to právo a povinnost rodičů společně vychovávat a pečovat o děti, a pokud je toho třeba, požadovat pomoc. Jakékoliv zasahování do soukromí a rodinného života je možné teprve tehdy, jestliže rodiče nebo osoby odpovědné za výchovu dětí o to požádají, anebo se o děti nemohou nebo nechtějí starat. Vedle uvedených dokumentů je ochrana dětí upravena i v dalších mezinárodních smlouvách a v právních předpisech níže uvedených.

Hlavní principy právní úpravy sociálně právní ochrany dětí:

- ✓ Předním hlediskem poskytování sociálně-právní ochrany dětí je nejlepší zájem, prospěch a blaho dětí.
- ✓ Sociálně-právní ochrana se poskytuje všem dětem bez rozdílu, bez jakékoliv diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu.
- ✓ Sociálně-právní ochrana se poskytuje bezplatně.
- ✓ Sociálně-právní ochrana se poskytuje všem nezletilým dětem mladším 18 let, pokud zletilosti nenabyly dříve.
- ✓ Stát je odpovědný za ochranu dětí před tělesným nebo duševním násilím, za ochranu jejich zdravého vývoje z hlediska fyzického, psychického a mravního a ostatních aspektů integrity dítěte jako nositele práv daných Ústavou, Listinou a práv vyplývajících z mezinárodních závazků ČR.

- ✓ Stát nenahrazuje plnění povinností a odpovědnost rodičů, ani nezasahuje do jejich postavení jako nositelů rodičovské zodpovědnosti, nejsou-li práva nebo vývoj dítěte ohroženy.
- ✓ Vůdčím pravidlem pro činnost orgánů sociálně právní ochrany je princip preventivního působení na rodinné vztahy, jsou-li zasaženy tak, že přichází v úvahu působení veřejné moci.
- ✓ Opatření sociálně-právní ochrany jsou volena podle konkrétní situace, v níž se dítě nachází, a podle intenzity ohrožení. Při volbě řešení je brán potřebný ohled na žádoucí kontinuitu ve výchově dítěte a na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ.
- ✓ Důraz je položen na ochranu dětí před sociálně patologickými jevy (tj. prevence rizikového vývoje dětí a minimalizace důsledků působení sociálně patologických vlivů).
- ✓ Děti dočasně nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí nebo děti, které nemohou být ponechány v tomto prostředí, mají právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem v podobě některé z forem náhradní výchovy.
- ✓ V případě osvojení dítěte do ciziny je nezbytné respektovat princip subsidiarity, tj. považovat osvojení dítěte do ciziny za náhradní způsob péče o dítě teprve tehdy, jestliže dítě nemůže být předáno do výchovy v rodině osvojitele nebo o ně nemůže být pečováno jiným vhodným způsobem v zemi jeho původu. Pro tuto situaci jsou mezinárodními smlouvami a zákonem o SPO uceleně formulována pravidla pro kontakt s cizinou ve věcech sociálně-právní ochrany dětí.
- ✓ Orgánům sociálně-právní ochrany dětí mají povinnost sledovat výkon ústavní nebo ochranné výchovy, cílem sledování je dodržování práv dětí, rozvoj duševních a fyzických schopností dětí, zda trvají důvody pro pobyt dítěte v zařízení a jak se vyvíjejí vztahy mezi rodiči a dětmi.
- ✓ Cílem sociálně-právní ochrany dětí je též sanace rodin.
- ✓ Na principu dobrovolnosti se mohou na výkonu sociálně-právní ochrany dětí v zákonem vymezených činnostech podílet i fyzické nebo právnické osoby, které však k takovému působení musí mít pověření. Určité činnosti představující zásadní zásah do postavení dítěte nebo osob za ně odpovědných jsou však vyhrazené státním orgánům nebo orgánům veřejné správy v přenesené působnosti.

Uplatnění principů SPOD:

Pracovník orgánu SPOD:

- ✓ Zná principy sociálně-právní ochrany dětí včetně základních lidských práv a svobod a v praxi je důsledně uplatňuje společně se zásadami sociální práce.
- ✓ Posuzuje každý případ dítěte odděleně a respektuje jedinečnost dítěte, jeho rodiny a situace. Respektuje slabé i silné stránky klientů, bez předsudků, vztah ke klientům je partnerský, založený na vzájemné úctě a respektu, vychází ze

zvláštností a specifických potřeb každého klienta a chránění právo na soukromí a důvěrnost sdělení v souladu se zákonem o SPOD.

- ✓ Řídí se postupy výkonu sociálně-právní ochrany dle platných předpisů a odpovědně plní povinnosti vůči zaměstnavateli.
- ✓ Spolupracuje s odborníky při poskytování SPOD a tím zvyšuje kvalitu poskytované sociálně – právní ochrany.
- ✓ Vzdělává se, usiluje o udržení a zvýšení odborné úrovně sociální práce a uplatňování nových přístupů a metod.
- ✓ Pro svůj osobní růst využívá znalosti a dovednosti svých spolupracovníků a odborníků.
- ✓ Respektuje přední hledisko sociálně-právní ochrany, tedy nejlepší zájem a blaho dítěte, ochranu rodičovství a rodiny, právo a povinnosti rodičů vůči dítěti, podporuje jejich odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte, pomáhá rodině a motivuje rodiče, aby mohlo vyrůstat ve svém přirozeném prostředí.
- ✓ Nabízí a zprostředkovává dítěti a rodině spolupráci s organizacemi, které zajišťují sociální a další odborné služby.
- ✓ Posuzuje možnosti a schopnosti klientů, zapojuje klienty do procesu řešení jejich situace (podpora aktivního řešení situace, podílení se na vytváření individuálních plánů ochrany dítěte, ...).
- ✓ Snaží se zamezit oddělení dítěte od rodičů či osob odpovědných za jeho výchovu, pokud to není v přímém rozporu s jeho nejlepšími zájmy.
- ✓ Bylo-li dítě umístěno mimo svou rodinu, poskytuje dítěti mimořádnou ochranu, podporuje pravidelný účelný kontakt s oběma rodiči, není-li to v rozporu s nejlepším zájmem dítěte. Pomáhá v návratu dítěte do jeho přirozeného prostředí či náhradního rodinného prostředí (pracuje na ozdravení rodinného prostředí, udržuje pravidelný kontakt s dítětem a jeho rodiči, podporuje zdravé vztahy mezi jednotlivými členy rodiny...).
- ✓ Ctí právo dítěte na jeho osobní názor a přání, pomáhá mu je v rámci možností uskutečnit.
- ✓ Ctí právo dítěte na soukromí, nevystavuje dítě svévolnému zasahování do soukromého života, rodiny, domova nebo korespondence ani nezákonným útokům na jeho čest a pověst.